

УДК 378.011.3-051:796]:37.018.4
 DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.74.196647>

ОКСАНА ДАНИСКО

ORCID: 0000-0003-4040-562X

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: oksana.danisko76@gmail.com

ЛАРИСА СЕМЕНОВСЬКА

ORCID: 0000-0001-9881-7307

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: larysasemenovskaya@gmail.com

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У статті на основі теоретичного аналізу наукової літератури схарактеризовано та узагальнено методи змішаного навчання, які доцільно використовувати у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Наголошується, що змішане навчання є інноваційною особистісно зорієнтованою моделлю організації навчального процесу, що інтегрує кілька складників – традиційне навчання (здійснюється в процесі безпосередньої взаємодії), дистанційне навчання (провадиться на відстані, опосередковано), та електронне навчання (базується на програмно-комунікативній інтеракції), і є чинником забезпечення вищими навчальними закладами безперервної, відкритої освіти упродовж життя. Відтак змішане навчання розглядається як система викладання, основу якої складає самонавчання студентів в процесі активної взаємодії з викладачем та джерелами інформації засобами новітніх інформаційно-комунікативних технологій.

На підставі аналізу існуючих класифікацій методів традиційного, дистанційного та електронного навчання з'ясовано, що специфічність методів змішаного навчання зумовлена особливостями їх реалізації в інформаційно-освітньому середовищі. Встановлено, що методичний інструментарій професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання в умовах змішаного навчання інтегрує традиційні (загальнодидактичні) та комп'ютерно орієнтовані (програмно-комунікативні) методи формування у студентів універсальних компетентностей і фаховозначущих знань умінь та навичок. Виокремлено та схарактеризовано такі групи методів, що педагогічно доцільно поєднують елементи традиційного, дистанційного та електронного складників дидактичної взаємодії: вербальні (словесні), наочні, практичні, проблемно-пошукові, контролю і самоконтролю навчальних досягнень, самоосвіти.

Ключові слова: методи навчання; професійна підготовка; майбутні вчителі фізичної культури; змішане навчання; комп'ютерно-опосередкована педагогічна взаємодія.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасні тенденції розвитку професійної освіти вимагають оновлення державних освітніх стандартів, пошуку нових стратегій та засобів організації фахової підготовки, удосконалення методів формування професійних компетентностей майбутніх спеціалістів. Особливої актуальності вказані орієнтири набувають у сфері вищої педагогічної освіти, завдання якої полягає у підготовці вчителя нової української школи – провідника та агента фундаментальних змін з метою розбудови вітчизняного шкільництва.

Упродовж останнього десятиліття спостерігається глобальна діджиталізація освітнього простору, що супроводжується використанням інформаційно-комунікативних технологій та онлайн-навчання, збільшенням обсягу самостійної роботи, посиленням академічної мобільності студентів. Під впливом таких нововведень традиційна система навчання зазнає трансформації, адже в результаті поєднання вивіренних часом та новітніх технологій з'являються комбіновані ресурсозбагаті навчальні середовища. Результатом означених змін є виникнення і розвиток нової освітньої парадигми, що спрямована на цільову інтеграцію кращих елементів обох підходів. У сучасній науковій літературі цей інноваційний феномен визначається як змішане, комбіноване, гібридне навчання, що має потужний потенціал з надання освітніх можливостей та професійного розвитку майбутніх учителів. Разом із тим, узагальнення та аналіз практики організації змішаного навчання при підготовці педагогічних кадрів дозволив виявити протиріччя між високим потенціалом змішаного навчання та недостатньою розробленістю методичного інструментарію організації у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах інформатизації суспільних відносин змішане навчання розширює практику застосування в закладах вищої освіти. У науковому просторі дослідження вчених зосереджені на розв'язанні таких проблем: досвід упровадження змішаного навчання в освітню діяльність вищих навчальних закладів (В. Биков, К. Бугайчук, О. Зимовець, А. Стрюк та ін.); використання інформаційних технологій у професійній освіті педагогів (І. Волощук, О. Зимовець, В. Стрельников та ін.); теоретико-методичні засади підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах (Л. Сущенко, О. Тимошенко, П. Хоменко); особливості формування інформаційно-комунікативного середовища у вищому навчальному закладі в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (Г. Генсерук, Ю. Драгнев, Р. Клопов та ін.); перспективи використання дистанційного навчання у професійній підготовці фахівців з фі-

зичної культури і спорту (О. Костріков, Г. Шандирось, В. Шандирось та ін.). Утім, незважаючи на потужний масив наукових розвідок, проблема добору методичного інструментарію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання залишається не достатньо розробленою.

Мета статті – теоретично узагальнити та схарактеризувати методи змішаного навчання, обґрунтувати доцільність їх використання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науковій літературі змішане навчання розглядається як синергетична концепція (система ідей, теорій, моделей, рівнів, методів і засобів організації освітньої діяльності), що характеризується новим баченням процесу і результативності навчання; як вдумливе поєднання навчального досвіду в аудиторії з навчальним досвідом в інтернеті; як інтеграція очного та дистанційного навчання; як спільна освітня програма, що поєднує міжособистісну (англ. *face-to-face*) та комп'ютерно-опосередковану (синхронну, *online* або асинхронну, *offline*) взаємодію студентів і викладачів у спеціально організованому засобах навчальних технологій педагогічному середовищі (Даниско, & Семеновська, 2018, с. 3).

Таким чином, змішане навчання інтегрує кілька складників – *традиційне навчання*, що здійснюється в процесі безпосередньої взаємодії, *дистанційне навчання*, яке провадиться на відстані, опосередковано, та *електронне навчання*, що може відбуватися за умови як синхронної, так і асинхронної комунікації. Відтак визначення особливостей методичного інструментарію такого комбінованого освітнього середовища вимагає урахування всіх його складників. Розглянемо їх більш детально.

I. Традиційне (очне) навчання переважно орієнтується на фронтальну та групову взаємодію між учасниками навчального процесу. Як правило, це лекції, що охоплюють цілий потік студентів певного курсу; семінарські / практичні / лабораторні заняття, що здійснюються у повних академічних групах. До цієї позиції можна додати індивідуальне консультування студентів, які навчаються за окремим графіком або потребують допомоги щодо опрацювання окремих тем чи модулів; підсумковий контроль навчальних досягнень. Традиційними формами організації навчального процесу є заочна, вечірня та екстернатна. Зазвичай, вони передбачають спілкування викладачів і студентів в аудиторії згідно з розкладом, а засобами передачі інформації здебільшого є структуровані текстові матеріали з друкованою основою (підручники та навчальні посібники, конспекти лекцій, робочі зошити, методичні рекомендації до самостійної роботи тощо).

II. Дистанційне навчання – організація навчального процесу на відстані, коли викладач та студенти фізично або географічно віддалені, що зумовлює використання, поряд із традиційними, телекомунікаційні та електронні інформаційні засоби упорядкування і передачі навчального матеріалу та контролю його засвоєння. Вітчизняні дослідники (В. Биков, В. Кухаренко, Н. Сиротенко та ін.) виокремлюють два типи дистанційного навчання, що різняться комунікативною стратегією та засобами передачі інформації. До першого типу відноситься *традиційне дистанційне навчання*, до другого – *електронне дистанційне навчання* (Биков та ін., 2008, с. 9). Взаємодія учасників освітнього процесу відбувається з використанням різних засобів: у першому типі педагогічне спілкування реалізується переважно за допомогою системи поштового, мобільного зв'язку, у другому – на основі інтернет-комунікацій.

III. Електронне навчання є інноваційною технологією, що в умовах диджиталізації освіти тлумачиться як синонім поняття: мережеве навчання, віртуальне навчання, мультимедійне навчання, мобільне навчання, відкрите навчання, онлайн навчання, цифрове навчання. На думку В. Бикова, електронне навчання є різновидом дистанційного навчання, в якому «учасники навчального процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні системи доставки засобів навчання та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Інтернет/Інтранет, медіа навчальні засоби, інформаційно-комунікаційні технології» (Биков та ін., 2008, с. 191). Колаборація суб'єктів навчального процесу в електронному навчанні ґрунтується на застосуванні автоматизованих інформаційних систем, спеціалізованих інтерактивних і цифрових технологій нового покоління, може відбуватися як під час аудиторних занять, так і у ході самостійного опрацювання студентами навчального матеріалу на відстані й охоплювати всі етапи навчального процесу (від викладу нового матеріалу до перевірки та контролю рівня його засвоєння). Можливості електронного навчання створюють умови самовизначення і самореалізації студентів на засадах компетентнісного підходу, і є чинником забезпечення вищими закладами освіти безперервної, відкритої освіти упродовж життя.

Відтак у розробці програми змішаного курсу необхідно методично правильно розподілити компоненти онлайн (електронного, дистанційного) та оффлайн (традиційного, аудиторного) навчання. Представниками Sloan Consortium, визначено такі норми обсягів співвідношення цих складників (Таблиця 1) (Allen, Seaman, & Garrett, 2007, с. 5):

Таблиця 1

Співвідношення онлайн- та очної взаємодії у змішаному навчанні

Частка електронного вмісту	Тип курсу	Характеристика курсу
0 %	Традиційний	курс без використання онлайн-технологій – контент упорядковується письмово або усно та доставляється безпосередньо.
1 – 29%	Ресурсозбагачений	курс, в якому незначна частина контенту представлена в електронному форматі, а освітня взаємодія опосередковується за рахунок використання елементів інформаційно-комунікативних технологій
30 – 79%	Змішаний	значна частина дидактичного контенту курсу представлена в електронному форматі й доставляється онлайн для самостійного опрацювання, а заняття в аудиторії передбачають обговорення проблемних запитань або відпрацювання практичних навичок
80+%	Онлайн	значна або більша частина дидактичного матеріалу упорядкована та доставляється онлайн. Навчання відбувається переважно дистанційно та опосередковано

Отже, змішане навчання – це система викладання, що поєднує очне, дистанційне та електронне навчання, основу якої складає самонавчання студента в процесі інтерактивної взаємодії з викладачем і джерелами інформації засобами новітніх інформаційно-комунікативних технологій. Ефективність розподілу онлайн або офлайн складників визначає зміст і характер активностей студентів у процесі вивчення матеріалу, практичного вдосконалення знань, умінь та навичок, оцінювання рівня навчальних досягнень, систему підтримки з боку викладача тощо. Заasadничою основою цієї синергетичної системи є електронне навчання, яке, з одного боку, уможливило поєднання в різних співвідношеннях традиційного й дистанційного навчання і в такий спосіб зумовило виникнення та поширення змішаного навчання, а з іншого – сприяло формуванню якісно нового (поліфонічного) освітнього середовища, функціонування якого вимагає використання відповідних методів організації навчального процесу.

У загальнопедагогічному контексті поняття «метод навчання» потрактовується як «спосіб взаємопов'язаної діяльності викладача та студентів, спрямований на засвоєння знань, формування умінь і навичок, розвиток професійних та інтелектуальних здібностей студентів як майбутніх спеціалістів» (Каплінський, 2015, с. 9).

Отже, метод навчання – це спосіб цілеспрямованої освітньої взаємодії викладача та студентів, що передбачає організаційно-управлінські дії викладача (планування, організація, стимулювання, контроль і оцінювання результатів) та когнітивні дії студентів (сприйняття, розуміння, засвоєння і застосування змісту дисципліни, саморефлексія), і спрямований на професійне становлення особистості студента.

Загалом дослідники використовують дві групи методів у змішаному навчанні: традиційні та комп'ютерно орієнтовані (активні й інтерактивні). Розглянемо їх більш детально в контексті професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

У науково-педагогічній літературі (Бойко, 2002; Дичківська, 2004; Низамов, 1991) наразі не існує єдиного підходу щодо класифікацій традиційних методів навчальної взаємодії. Так, за джерелом передачі змісту знань виокремлюють три групи методів: *словесні* – бесіда, пояснення, розповідь, дискусія, робота з підручником тощо, *наочні* – показ, демонстрація, ілюстрація, спостереження тощо, та *практичні* – вправи, практичні й лабораторні роботи, тренування (Є. Голант, Є. Петровський). Згідно класифікації за типом пізнавальної діяльності виділяють *інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемний; частково-пошуковий (евристичний); дослідницький* методи (І. Лернер, М. Скаткін). За характером керівництва навчальною діяльністю виокремлюють *методи викладання* – лекція, пояснення, бесіда, розповідь, показ, демонстрація, інструктування тощо; *методи учіння* – слухання, осмислення, читання підручників і посібників, моделювання, вправлення тощо; *методи контролю* – опитування, тестування, захист проєктів тощо (М. Данилов, К. Сосницький). На засадах цілісного підходу запропоновано три великі групи методів: *методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи її стимулювання і мотивації; методи контролю та самоконтролю* (Ю. Бабанський) та ін. Важливим у контексті нашого дослідження є виокремлення *активних та інтерактивних методів навчання* – метод проєктів, групове навчання, моделювання професійних ситуацій, рольові та ділові ігри, тренінги, змагання тощо (М. Дичківська, О. Пометун), які спрямовані на забезпечення професійної саморефлексії студента в процесі діалогічної освітньої взаємодії. Зауважимо, що наведено далеко неповний перелік наукових підходів щодо групування методів навчання, утім вказані характеристики дозволяють сформулювати уявлення про можливе моделювання навчально-пізнавальної інтеракції між викладачем і студентом в умовах традиційної побудови освітнього процесу.

Водночас технологія дистанційного й електронного навчання, що є органічним складником змішаного навчання, також оперує певною системою методів, за допомогою яких здійснюється цілеспрямована сукупність педагогічних впливів. Особливості методів дистанційного й електронного навчання зумовлені, насамперед, специфікою їх реалізації в комп'ютерно орієнтованому або інформаційно-освітньому середовищі. Таке програмне телекомунікаційне середовище, за визначенням А. Солдаткіна, забезпечує організацію навчального процесу, його інформаційну підтримку спеціальними технологічними засобами та методами (Солдаткин, 1999, с. 34).

Під комп'ютерно орієнтованими методами навчання С. Горобець розуміє традиційні й активні методи, що спонукають студентів до активної розумової та практичної діяльності у процесі оволодіння навчальним матеріалом і реалізуються за допомогою інформаційно-комунікативних технологій (власне комп'ютер, відео- та аудіо- обладнання, програмне забезпечення та засоби зв'язку загального й спеціального призначення, мережеві технології тощо) (Горобець, 2014, с. 53).

Своєю чергою, О. Гаєвська до методів дистанційного й електронного навчання відносить такі: рецептивний, інформаційний, репродуктивний, алгоритмічний, евристичний, дослідницький, що, на нашу думку, корелюються з методами традиційного очного навчання. При цьому дослідниця наголошує на логічній послідовності їх використання: на етапі опрацювання слухачами певного обсягу матеріалу вона рекомендує застосовувати інформаційний, рецептивний, репродуктивний та алгоритмічний методи, а під час засвоєння вивченого і залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності – дослідницький та евристичний (Гаєвская, 2007, с. 33).

Дослідниця Т. Долгова зазначає, що в умовах змішаного навчання доцільно застосовувати методичні прийоми, спрямовані на ефективне використання технологій і розширення інформаційно-освітнього середовища; підтримувати методи навчання, орієнтовані на розвиток когнітивних, життєвих та професійних навичок, навичок вирішення проблем; дидактичні методи колективної взаємодії, співпраці, само- та взаємонавчання (Долгова, 2017, с. 7).

Як бачимо, з проникненням елементів дистанційного навчання в традиційну педагогічну практику спостерігається їх інтеграція та взаємозбагачення. Отже, вдумливе поєднання традиційних і комп'ютерно орієнтованих методів навчання може бути успішно зреалізоване у змішаному навчанні майбутніх учителів фізичної культури в процесі їх професійної підготовки.

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури як процес набуття універсальних компетентностей і фаховозначущих знань умінь та навичок має здебільшого практичний характер, позаяк вона спрямована на спортивно-педагогічне вдосконалення та формування готовності до організації та здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи з різними верствами населення, популяризації здорового способу життя. Аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів зі спеціальності 6.010201 та 014.11 Середня освіта (фізична культура і спорт) у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка засвідчує, що на теоретичну підготовку (лекції та семінарські заняття) майбутніх учителів фізичної культури відведено 20% загального часу навчальних дисциплін, тоді як на практичні та лабораторні заняття, навчальну та виробничу практику – 32%, на самостійну роботу – 48%.

Спираючись на вищезазначене та враховуючи різні наукові підходи щодо вибору методів навчання, ми виокремили найбільш ефективні, на нашу думку, групи методів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання:

1) *вербальні (словесні)* – передбачають використання як безпосереднього спілкування з викладачем під час занять в аудиторії (лекція, обговорення, розповідь, пояснення, інструктаж, вказівка, підказка, нагадування), так і опосередковане інформаційно-комунікативними засобами опрацювання дидактичних матеріалів (прослуховування аудіо-, робота з електронними підручниками та посібниками, відкритими ресурсами (сайт, блог), освітніми каталогами, опрацювання інструктивних матеріалів, обговорення в онлайн-чаті в режимі реального часу тощо);

2) *наочні* – базуються на візуалізації нової інформації безпосередньо викладачем (показ, ілюстрування статистичної наочності, демонстрація виконання техніки вправ) та використанні мультимедійних технологій (перегляд презентацій, кіно- та відеофільмів, онлайн-трансляцій (відеолекції, скрінкасти, спортивні змагання тощо), віртуальні екскурсії, аналіз та узагальнення навчальної інформації, представленої на малюнках, діаграмах, схемах, таблицях, умовних віртуальних моделях, муляжах);

3) *практичні методи* – передбачають набуття майбутніми вчителями фізичного виховання теоретичних знань з основ наук відповідно спеціальності і спеціалізації, формування та вдосконалення практичних навичок подальшої професійної діяльності як під час очної взаємодії (*метод вправ*: практичні та лабораторні заняття, тренування; *ігровий* – рухливі і спортивні ігри, рольові гри; *змагальний* – участь у спортивних змаганнях різного рівня), так і у комп'ютерно орієнтованому середовищі (робота з програмами навчального призначення та комп'ютерними навчальними системами, використання тренажерів, онлайн-ігор – рольових, сюжетних, симуляційних тощо);

4) *проблемно-пошукові методи* сприяють більш осмисленому і самостійному оволодінню знаннями, відтак переважно застосовуються з метою розвитку навичок творчої навчально-пізнавальної діяльності студентів, професійної активності майбутніх учителів фізичної культури. В очній взаємодії до таких відносимо: безпосередній пошук інформації у каталогах, тематичних списках, довідниках тощо, аналіз освітніх ресурсів, вирішення проблемних ситуацій, індивідуальне проектування та моделювання, евристична бесіда, мозковий штурм, дослідницькі лабораторні роботи; у комп'ютерно опосередкованій – пошук інформації із застосуванням спеціалізованих програм, розв'язання завдань веб-квестів, спільна робота над онлайн-проектом, кейс-метод, розв'язання і/ або створення віртуальних дидактичних завдань;

5) *методи контролю і самоконтролю навчальних досягнень* передбачають поточний, проміжний (рубіжний) і підсумковий моніторинг рівня сформованості знань, умінь та навичок студентів, досягнення ними визначених освітньо-професійною програмою результатів навчання та вміння прогнозувати результати і можливі наслідки своєї діяльності. Використання змішаного навчання дозволяє збагатити цей арсенал: поряд із традиційними (опитування усне і письмове, тестування, контрольні роботи, спостереження за виконанням завдань на перевірку сформованості практичних навичок, заліки, екзамени) методами широко використовуються комп'ютерно орієнтовані методи програмно-комунікативного характеру (вебінари, інтерактивні навчальні лекції з елементами формувального оцінювання, он-лайн опитування, анкетування, автоматизовані тестові програми).

6) *методи самоосвіти* припускають розвиток у студентів навичок самостійного пізнавального пошуку й використання різних джерел знань та їх інтеріоризацію, формування осмисленого і відповідального ставлення до процесу саморозвитку, самовиховання та самоорганізації, вдосконалення вмінь безперервно підвищувати свою кваліфікацію впродовж життя. У змішаному навчання реалізація цієї групи методів ґрунтується на комплексному використанні традиційних (конспектування, створення опорних схем, читання додаткової літератури, виконання завдань самостійної роботи, самостійне заняття фізичними вправами, участь очних тренінгів, спортивних гуртках, секціях) та комп'ютерно орієнтованих (створення електронного портфоліо, створення ментальних карт, самостійний пошук та опрацювання інформації в мережі Інтернет з урахуванням особистих інтересів і професійних інтересів і потреб, участь та обмін досвідом в онлайн-професійних спільнотах, проходження онлайн-курсів та тренінгів) методів.

Зауважимо, що на рівні навчальних дисциплін при вивченні певного матеріалу традиційні та дистанційні (електронні) методи навчання в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури можуть реалізуватися через різні дидактичні прийоми, кожен з яких, своєю чергою, спрямований на досягнення конкретної, часткової мети різними методичними засобами. Утім, як засвідчує аналіз наукової літератури та результати даного дослідження, у процесі змішаного навчання будь-який прийом і засіб, незалежно від того, використовується він викладачем чи студентом, завжди виступатиме складником одного або кількох загальнодидактичних чи комп'ютерно орієнтованих методів навчання.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, змішане навчання – це інноваційна особистісно зорієнтована модель організації навчального процесу, що базується на використанні широкого спектру традиційних та новітніх педагогічних та інформаційних технологій з метою

організації освітньої інтеракції між викладачем і студентами, а також самостійного вивчення навчального матеріалу. Завдяки впровадженню нових форм електронного навчання і розвитку моделей суб'єктної взаємодії можливості освітнього середовища закладу вищої освіти значно збільшуються, а межі розширюються.

Установлено, що методичний інструментарій професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання в умовах змішаного навчання педагогічно доцільно інтегрує традиційні (загальнодидактичні) та комп'ютерно орієнтовані (програмно-комунікативні) методи формування у студентів універсальних компетентностей і фаховозначущих знань, умінь і навичок.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в необхідності обґрунтування арсеналу засобів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Биков В. Ю. Дистанційне навчання у "Енциклопедія освіти України". Київ, 2008. С. 191–193.
- Гаевская Е. Г. Технологии сетевого дистанционного обучения. Санкт-Петербург, 2007. 55 с.
- Горобец С. Н. Использование компьютерно ориентированных технологий обучения в высшей школе. *Международная интернет-конференция "Информационно-технологическое обеспечение образовательного процесса современного университета"*. Минск : БГУ, 2014. С. 45–56.
- Даниско О. В., Семеновська Л. А. Генеза та сучасний зміст поняття змішаного навчання у зарубіжній педагогічній теорії і практиці. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. №3 (65). С. 1–8. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>
- Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
- Долгова Т. В. Смешанное обучение – инновация XXI века. *Интерактивное образование*. 2017. № 5. С. 2–8. URL: http://interactiv.su/wp-content/uploads/2017/12/IO_5_interactive.pdf
- Каплинский В. В. Методика викладання у вищій школі. Вінниця : Ніланд ЛТД, 2015. 224 с.
- Низамов Р. А. Формы и методы обучения в вузе. *Вопросы вузовской педагогики и методики*. Казань, 1991. С. 36–41.
- Педагогіка: Інтегрований курс теорії та історії* : у 2-х ч. / за ред. А. М. Бойко. Київ ; Полтава, 2002. Ч. 1. 245 с.
- Солдаткин В. И. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация. Москва : МЭСИ, 1999. 196 с.
- Технології розробки дистанційного курсу: навчальний посібник / В. Ю. Биков та ін. Київ : Міленіум, 2008. 324 с.
- Allen E. I., Seaman J., Garrett R. *Blending in The extent and promise of blended education in the United States*. Needham, 2007. 35 p. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED529930.pdf>

REFERECES

- Allen E. I., Seaman J., & Garrett R. (2007). *Blending in The extent and promise of blended education in the United States*. Needham. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED529930.pdf>
- Boiko A. M. (Ed.). (2002). *Pedahohika: Intehrovanyi kurs teorii ta istorii [Pedagogics: the Integrated course of theory and history]* (Ch. 1). Kyiv; Poltava [in Ukrainian].
- Bykov, V. Yu. (2008). *Dystantsiine navchannia u "Entsyklopediia osvity Ukrainy" [Distance learning in "Encyclopaedia of Education of Ukraine"]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Bykov, V. Yu., Kukhareno, V. M., Syrotenko, N. H., Rybalko, O. V., & Bohachkov, Yu. M. (2008). *Tekhnologii rozrobky dystantsiinoho kursu [Technology development of distance course]*. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
- Danyso, O. V., & Semenovska, L. A. (2018). *Geneza ta suchasnyi zmist poniattia zmishanoho navchannia u zarubizhnii pedahohichnii teorii i praktysi [Genesis and modern content of blended learning concept in foreign pedagogical theory and practice information]. Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Technologies and Learning Tools]*, 3(65), 1-8. Retrieved from <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt> [in Ukrainian].
- Dolgov, T. V. (2017). *Smeshannoe obuchenie – innovacija XXI veka [Blended learning – an innovation of the XXI century]. Interaktivnoe obrazovanie [Online education]*, 5, 2-8. Retrieved from http://interactiv.su/wp-content/uploads/2017/12/IO_5_interactive.pdf [in Russian].
- Dychkivska, I. M. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnologii [Innovative pedagogical technologies]*. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
- Gaevskaja, E. G. (2007). *Tekhnologii setevogo distancionnogo obuchenija [Technologies of e-learning]*. Sankt-Peterburg [in Russian].
- Gorobec, C. N. (2014). *Ispol'zovanie komp'yuterno orientirovannyh tehnologij obuchenija v vysshej shkole [Use of computer technologies while teaching in high school]. In Mezhdunarodnaja internet-konferencija "Informacionno-tehnologicheskoe obespechenie obrazovatel'nogo processa sovremennogo universiteta" [International Internet-conference – Informational-technological provision of educational process in modern universities]* (pp. 45-46). Minsk: BGU [in Russian].
- Kaplinskyi, V. V. (2015). *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli [The methodology of teaching in high school]*. Vinnytsia: Niland LTD [in Ukrainian].
- Nizamov, R. A. (1991). *Formy i metody obuchenija v vuze [Forms and methods of teaching in higher educational institutions]. In Voprosy vuzovskoj pedagogiki i metodiki [Wuestions of university pedagogy and techniwues]* (pp. 36-41). Kazan' [in Russian].
- Soldatkin, V. I., & Andreev, A. A. (1999). *Distantcionnoe obuchenie: suschnost, tehnologiya, organizatsiya [Distance learning: concept, technology, organization]*. Moskva: MESI [in Russian].

OKSANA DANYSKO

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: oksana.danisko76@gmail.com

LARYSA SEMENOVSKA

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: larysasemenovskaya@gmail.com

DESCRIPTION OF FUTURE PHYSICAL CULTURE TEACHERS PROFESSIONAL TRAINING METHODS IN TERMS OF BLENDED LEARNING

In conditions of globalization and digitalization the system of academic higher education suffers transformations, the result of which is integration of traditional and innovative technologies, the genesis of combined resourceful educational environments. Modern tendencies of professional education development require updating of state educational standards, search of new strategies and facilities of professional training organization, perfection of methods of future specialists' professional knowledge formation. In the article on the basis of theoretical analysis of scientific literature the methods of blended learning, which are appropriate to use in the process of future physical culture teachers professional training are generalized and described. It is

marked that blended learning is the innovative personality oriented model of educational process organization, which integrates several components: traditional education (realizes in the process of direct cooperation), distance learning (takes place in distance, indirectly), e-learning (is based on programmatic-communicative interaction) and is the factor of continuous, open education provision by higher educational institutions. Therefore, blended learning is examined as the teaching system based on students' self-education in the process of active cooperation with a lecturer and informational sources by means of the newest informational-communicative technologies. It is established on the basis of analysis of existent classifications of methods of traditional, distance and electronic education, that the specificity of blended learning methods is determined by the features of their realization in informatively-educational environment. It is set that methodological tool of future teachers' professional training in conditions of blended learning integrates the traditional (general didactic) and computer-oriented (programmatic-communicative) methods of students' professional knowledge, abilities and skills formation. Such groups of methods, which optimally combine traditional, remote and electronic constituents in different correlations, are distinguished and described: verbal, visual, practical, problem-searching, methods of control and self-control of knowledge, self-education.

Keywords: educational methods; professional training; future physical culture teachers; blended learning; computer-mediated pedagogical cooperation.

Одержано 05.09.2019.

УДК 378.018.43:[004.+621.397.122]:[378.4:61]
DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.74.196650>

НАТАЛІЯ ІВАНЬКОВА

ORCID: 0000-0002-1011-746X

(Запоріжжя)

Place of work: ZSMU

Country: Ukraine

Email: ivankova@zsmu.zp.ua

КОНЦЕПЦІЯ ТА ЕТАПИ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗРОБКИ ON LINE КУРСІВ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Особливістю медичної освіти в Україні є збереження традицій системи післядипломної освіти лікарів, завдяки якій реалізується концепція навчання протягом життя. Пропозиція в. о. міністра МОЗ України УЄ.Супрун про можливості широкого використання on line курсів для лікарів та провізорів в системі до дипломної медичної освіти, дозволила по-іншому поглянути на шляхи впровадження інноваційних ІТ технологій. Проведений аналіз питання застосування навчальних платформ (LMS) у вищих навчальних закладах України показав наявність ринку інструментів on line навчання. Кожен вищий навчальний заклад має можливість обрати їх, орієнтуючись на структуру інформаційного середовища, наявні електронні ресурсів, рівень інформаційно-комунікаційних навичок викладачів та студентів та ін. В статті запропоновано концепцію та технологію розробки on line курсів у вищому медичному навчальному.

Ключові слова: вищий медичний навчальний заклад; on line курси; технологія розробки on line курсів; хмарні сервіси; електронне дистанційне навчання майбутніх лікарів; критерії якості on line курсів; система аналізу якості on line курсів.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Поява у світі та в Україні доступних хмарних сервісів створило умови для розробки та впровадження в навчальний процес on line курсів, що дозволило створити ринок on line навчання. У Запорізькому державному медичному університеті (ЗДМУ) з 2006 року впроваджено платформу Moodle (Курочкін, 2015). Однак, треба зазначити низьку активність професорсько-викладацького складу щодо її застосування у навчальному процесі. Причина цього, на нашу думку, - недостатній рівень навичок роботи з системою, трудомісткість розробки курсів, що, в свою чергу, не дозволяє впровадити застосування on line курсів масштабно. Навчання та консультація можливі лише при проходженні курсів підвищення кваліфікації у іншому вищому навчальному закладі, що є складним завданням для вищих медичних навчальних закладів. Саме з цих причин, у ЗДМУ, починаючи з 2016 року, було розпочато масштабну розробку on line курсів на платформі edX для системи післядипломної освіти. Розробка on line курсів викладачами профільних кафедр ВЗО медичного спрямування в той час була новою справою. Готові рішення були відсутні. З погляду на це, рішення про введення on line курсів (курси за вибором) в систему підготовки майбутніх лікарів приймалося на рівні ректора. За період з 2016 року по 2019 рік було розроблено більше ніж 500 курсів з різних навчальних предметів (Колесник та ін., 2017).

Аналіз основних досліджень і публікацій. Інформаційний аналіз щодо питання розробки on line курсів у вищих навчальних закладах України показав, що найбільш активно для створення навчальних курсів використовується автоматизована інформаційна система класу LMS, MOODLE (Державний університет телекомунікацій, ХНУМГ імені О.М. Бекетова, ХПІ, Тернопільський національний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського, Буковинський державний медичний інститут, Тернопільський національний економічний університет, КПІ та багато інших). Платформа Prometheus (аналог світових